

донета одредба члана 76. став 3. Закона о радним односима. Према томе, одсуство ове друге одредбе није од значаја у погледу дејства приговора. За све време до доношења одлуке о приговору, теку рокови застарелости вођења дисциплинског поступка, што ће такође имати значаја при одлучивању о другом захтеву тужиоца”.

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 4013/93, од 7.12.1993)

Реинтеграција и укидање радног места

Укидање радног места није сметња враћању радника на рад.

Из образложења:

”Накнадно укидање радног места не утиче на одлуку суда о враћању радника на рад. Радник се враћа у радну средину да би му се обезбедио исти положај као и раднику који се у тренутку укидања радног места затекао у тој средини. Прописи о ”технолошком вишку” важе и за раднике који су незаконитом одлуком или радњом били одстрањени са рада. Важе, дакле, и за тужиоца кога је директор одстранио из школе пре коначности одлуке о престанку радног односа, и тиме грубо повредио одредбу о суспензивном дејству приговора из члана 100. Закона о радним односима”.

(Пресуда Врховног суда Србије Рев. 4226/94 од 18.01.1985)

Приредио др Зоран Ивошевић

ОДЛУКЕ САВЕЗНОГ УСТАВНОГ СУДА

Савезни уставни суд не оцењује уставност, односно законитост аката о оснивању предузећа, установа и других организација

Општинска скупштина у М. основала је одређену установу, одредила врсту њене делатности, њену пословну способност у правном саобраћају, права и обавезе Установе и права и обавезе Скупштине као оснивача.

Грађанин сматра да општинска скупштина нема право да постојеће друштвено предузеће претвара у друго предузеће, односно установу, и да је повредила слободу постојећег предузећа на самостално и слободно организовање у смислу члана 74. Устава СРЈ.

Савезни уставни суд сматра да оспорена одлука није општи акт чију уставност, односно законитост, сагласно одредбама члана 124. став 1. Устава СРЈ, оцењује Савезни уставни суд. Оспорена одлука не уређује на општи начин одређено питање, није акт који се односи на неодређен број субјеката. У питању је појединачни акт, о чијој уставности и законитости не одлучује Савезни уставни суд, већ редовни судови, у чијој је надлежности решавање спорова о статусним променама у предузећима и другим правним лицима. Због тих разлога, Савезни уставни суд одбацио је дату му иницијативу.

(Савезни уставни суд, решење III У бр. 13/93, од 18.I 1995)

Слобода синдикалног удруживања и деловања не јамчи свакој од више синдикалних организација право да буде потписник колективног уговора

Колективним уговором о изменама и допунама Општег колективног уговора (”Службени гласник”, број 65/94) извршене су одређене измене

Општег колективног уговора, тако што је утврђено да је потписник уговора "овлашћена организација синдиката", тј. организација синдиката која је законом овлашћена да закључује колективни уговор.

Једна од синдикалних организација која није потписник Општег колективног уговора, дала је Савезном уставном суду иницијативу за покретање поступка за оцењивање уставности и законитости означеног акта о изменама и допунама Општег колективног уговора, налазећи да оспорени акт ограничава право радника на синдикално удруживање и деловање, које није зависно од "већинског", односно "мањинског" синдикалног удруживања.

Савезни уставни суд није прихватио иницијативу за покретање поступка за оцењивање уставности и законитости означеног колективног уговора.

Зајемчена слобода синдикалног удруживања и деловања (члан 41. Устава СРЈ) не садржи, по схватању Савезног уставног суда, у себи и право сваке од више синдикалних организација да буде потписник Општег колективног уговора који закључују влада, послодавци и синдикат. То право сваке од више синдикалних организација не може се извести из слободе синдикалног организовања и деловања, па ни из одредби Закона о основним правима из радног односа (члан 85) по којима су права и обавезе радника, као и права и обавезе послодавца предмет колективног уговора који закључују послодавци и њихове организације, влада и синдикалне организације. Колективни уговор, као основни акт о правима и обавезама радника и послодавца, представља, уосталом, оно што се уобичајено назива "законска категорија". Право синдикалних организација да закључују колективни уговор о правима и обавезама радника није, дакле, право зајемчено Уставом Савезне Републике Југославије, нити то право, у случају постојања више синдикалних организација, произлази из права на синдикално организовање. Која ће од више синдикалних организација бити потписник колективног уговора зависи, дакле, од тога шта закон који прописује постојање колективног уговора буде прописао. У овоме случају, ваља имати у виду и то да Закон о основним правима из радног односа није прописао ништа друго, осим претходно наведеног, и да су питања која се подробније односе на колективни уговор уређена републичким законом о колективним уговорима, који је и прописао да је потписник колективног уговора "овлашћена синдикална организација". Оспорени колективни уговор ни не одређује, у ствари, организацију синдиката која ће бити потписник колективног уговора, већ само понавља (члан 45а Општег колективног уговора) да се овлашћеном организацијом у смислу одредаба тога уговора сматра - организација која је законом овлашћена на потписивање општег колективног уговора. Оспорени колективни уговор не дира, дакле, у слободу синдикалног удруживања и деловања, зајемчену Уставом СРЈ, тиме што не утврђује да је и синдикална организација која је оспорила уставност и законитост тога акта такође његов потписник.

(Савезни уставни суд, решење III У број 179/94, од 18.I 1995)

Повратно дејство одредбе закона, другог прописа и општег акта постоји само онда кад се она односи на свршене чињенице

Одредбом члана 352. Закона о Војсци Југославије, став 2., ("Сл. лист СРЈ", бр. 43/94) прописано је да се официр у чину мајора који нема завршену војну академију, односно одговарајућу стручну спрему, а постављен је на формацијско место вишег чина пре дана ступања тога закона на снагу,

унапређује у чин потпуковника под условима из члана 75. тачка 2. Закона о служби у оружаним снагама (Закон СФРЈ... од 1985. године), ако те услове испуни најдоцније до 31. децембра 1995. године.

Грађанин сматра да оспорена законска одредба има повратно дејство које није у складу с Уставом СРЈ, и да, стога, није сагласна с Уставом СРЈ.

О сагласности одредбе закона, другог прописа и општег акта с начелом забране повратног дејства, утврђеним одредбама члана 117. Устава СРЈ, може се судити само у случају кад одредба чија се уставност оспорава с тога становишта, одиста има повратно дејство. А такво дејство постоји, по схватању Савезног уставног суда, само онда кад одредба новог закона дира у односе који су правноснажно завршени за важења ранијег закона. У случају оспорене законске одредбе нема места закључку о њеном повратном дејству, па се, зато, ни не поставља питање њене сагласности, односно несагласности с наведеним одредбама Устава СРЈ о забрани повратног дејства закона, другог прописа и општег акта. То да оспорена законска одредба нема повратно дејство исходи већ из њене садржине, односно решења које она садржи. Оспорена законска одредба упућује на примену ранијег закона која се односи на унапређивање професионалних официра који су услове за унапређење у виши чин стекли за важења ранијег закона; она не упућује, дакле, на примену новог закона, да би се постављало питање да ли је тој одредби дата повратна снага. Оспорена законска одредба нема, дакле, повратно дејство, па се стога не поставља питање њене несагласности с наведеним начелом Устава СРЈ.

(Савезни уставни суд, решење I У број 176/94, од 18.I 1995)

Право је републике-чланице Савезне Републике Југославије да пропише да послове правне заштите имовинских права републике, аутономне покрајине, града и општине, обавља јавно правобранилаштво - као законски заступник Републике и њених територијалних јединица

Фонд за развој демократије, у Београду, дао је Савезном уставном суду иницијативу за покретање поступка за оцењивање уставности (и супротности са савезним законом) Закона Републике Србије о јавном правобранилаштву ("Сл. гласник РС", бр. 43/91). Фонд сматра да оспорени закон није у складу с Уставом СРЈ, којим није утврђено постојање јавног правобранилаштва, и који утврђује постојање адвокатуре, као самосталне и независне делатности која грађанима и правним лицима пружа правну помоћ. Оспорени закон није сагласан - по мишљењу Фонда - ни са одредбама члана 80. Закона о парничном поступку, по којима законског заступника има само она странка која нема парничну способност, што није случај с правним лицима.

Савезни уставни суд није усвојио дату му иницијативу.

Јавно правобранилаштво одиста није категорија Устава Савезне Републике Југославије, тј. није орган Савезне Републике Југославије, по одредбама Одељка V Устава СРЈ. Устав СРЈ утврђује, уосталом, само постојање одређених органа Савезне Републике Југославије, али не и - органа републике-чланице СРЈ. Постојање органа републике-чланице ствар је, сагласно одредбама члана 6. Устава СРЈ, самих република-чланица. Републике-чланице оснивају одређене органе републике-чланице сагласно републичком уставу. То значи да је искључива ствар републике-чланице да утврди које ће органе имати. Суверено је, дакле, право републике-чланице да пропише да ће републику и њене територијалне јединице у имовинскоправним споровима штитити установа каква је јавно правобранилаштво. Утврђујући да је јавно правобранилаштво орган који у својству законског заступника Републике и територијалних јединица у саставу Републике штити имовинске

интересе Републике и територијалних јединица, Република Србија није повредила Устав Савезне Републике Југославије.

О несагласности оспореног закона са Уставом Савезне Републике Југославије не може се судити са становишта одредбе члана 68. Устава СРЈ. Значење те одредбе тога устава састоји се, по схватању Савезног уставног суда, у томе да је зајамчено постојање адвокатуре као самосталне и независне делатности, чији је смисао постојања у пружању правне помоћи грађанима и правним лицима и у њеној самосталности и независности. Никаквим се тумачењем те уставне одредбе не може закључити да је адвокатура било чији законски заступник, па ни заступник Републике и територијалних јединица; да је искључиво адвокатура установа која заступа физичка и правна лица нити да заступање не може бити поверено неком другом - органу који је основала Република, у овом случају. Постојање републичког и другог јавног правобранилаштва у Републици Србији не може, стога, ни на који начин бити противно Уставу СРЈ.

Способност бити странка у поступку, и - парнична способност, две су различите категорије, утврђене одредбама чл. 77. до 89. Закона о парничном поступку. Иако правно лице има, по одредби члана 77. став 1. тога закона, страначку способност, тј. способност да буде странка у поступку (тужилац, тужени), то не значи да правно лице поседује и парничну способност, тј. да само може вршити радње у поступку. Мада је правно лице странка у поступку, оно, по својој природи, нема и парничну способност, тј. способност да само предузима радње у поступку. Те радње предузима, како за физичко лице које нема парничну способност, тако и за правно лице: законски заступник странке, који се одређује законом или актом надлежног државног органа, донесеним на основу закона (члан 80. Закона о парничном поступку). Оспорени закон одређује, дакле, да је законски заступник Републике и њених територијалних јединица - јавни правобранилац, сагласно и одредбама члана 80. Закона о парничном поступку, по којима странку која нема парничну способност заступа њен законски заступник; а тада заступника не одређује ни Устав СРЈ ни Закон о парничном поступку, већ посебан закон који уређује заступање странака које немају парничну способност. У овом случају, то је, управо - оспорени закон, који ни у чему није противан ни Уставу СРЈ ни Закону о парничном поступку.

(Савезни уставни суд, решење I У број 212/94, од 22.II 1995)

Проглашење ванредног стања (члан 78. став 1. тачка 3) Устава СРЈ) надлежност је Савезне скупштине и не може зависити од мишљења Републичке скупштине, односно од мишљења Републичке владе

Одредбом члана 5. став 3. Закона о одбрани ("Сл. лист СРЈ", број 43/94) прописано је да се пре проглашења ванредног стања на територији или делу само једне републике-чланице прибавља, у року од 48 сати, мишљење скупштине републике-чланице, или републичке владе - када републичка скупштина није у стању да се састане.

Грађанин сматра да оспорена законска одредба, због тога што ограничава право савезног органа да одлучује о проглашењу ванредног стања, није сагласна с Уставом СРЈ.

Савезни уставни суд утврдио је да оспорена законска одредба није у складу с Уставом СРЈ.

О проглашењу ванредног стања одлучује, по одредби члана 78. став 1. тачка 3) Устава Савезне Републике Југославије, Савезна скупштина. Ванредно стање може, по одредби члана 99. тачка 10) Устава Савезне Републике Југославије, прогласити и Савезна влада: када Скупштина није у стању да

се састане. Влада проглашава ванредно стање, у том случају, пошто саслуша мишљење председника Републике и председника већа Савезне скупштине.

Иако оспорена законска одредба не доводи у питање право Савезне скупштине, односно Савезне владе на проглашење ванредног стања, Савезни уставни суд оценио је да оспорена законска одредба, ипак, није у складу с Уставом СРЈ. Савезни уставни суд сматра, наиме, да се уставно право Савезне скупштине и Савезне владе на проглашење ванредног стања не може условљавати - онако како је оно условљено оспореном законском одредбом. Савезни уставни суд сматра, пре свега, да је у случају оспорене законске одредбе управо реч о томе да је одлука о проглашењу ванредног стања условљена: сагласношћу скупштине републике-чланице, односно сагласношћу републичке владе, у одређеном случају. Једна функција органа федерације условљена је, дакле, мишљењем републичког органа (скупштине, владе), иако остваривање те функције није условљено Уставом Савезне Републике Југославије. Значење оспорене законске одредбе састоји се, по схватању Савезног уставног суда, у томе да она мења односе у Федерацији, установљене Уставом Савезне Републике Југославије, из којих произлази да органи Федерације самостално остварују надлежности Савезне Републике Југославије, установљене Уставом СРЈ. Остваривање тих функција органа Федерације не може бити ничим условљено, уколико сам Устав СРЈ изричито не утврђује да се одређена надлежност савезне државе остварује на основу сагласности или мишљења републичких органа, што није случај и са проглашењем ванредног стања. Условљавање проглашења ванредног стања мишљењем републичке скупштине (или владе) може имати за последицу да савезни органи не остварују, или не остварују благовремено, своје надлежности у једној области у којој, с обзиром на њену природу, то морају чинити благовремено; а то не може бити сагласно с Уставом СРЈ. Иако је претпоставка за проглашење ванредног стања да поступак за доношење одлуке о томе буде уређен законом, то не значи и могућност да остваривање споменуте надлежности савезних органа буде условљено на изложени начин, што је стварно значење оспорене законске одредбе.

(Одлука I Убр. 92/94, од 22. II 1995)

Законом може бити прописано да се плате (зараде) остварене у одређеној години (1993) не узимају за утврђивање пензионог основа

Одредбама члана 3. и члана 4. Закона о допунама Закона о основним правима из пензијског и инвалидског осигурања ("Сл. лист СРЈ", број 41/94) прописано је да се за утврђивање пензијског основа не узимају лични доходи, накнаде личних доходака, односно основице осигурања из 1993. године, и да се пензијски основ, односно пензија која ће се остварити до 31. децембра 1994. године утврђује и усклађује као да је остварена у 1993. години.

Грађанин сматра да оспорене законске одредбе нису сагласне с Уставом СРЈ, због тога што имају противуставно повратно дејство, што осигуранике који су у пензију отишли 31. децембра 1993. године ставља у неравноправан положај према онима који су раније отишли у пензију, и због тога што оспорене законске одредбе мењају уговорни однос који постоји између осигураника и фонда пензијског и инвалидског осигурања.

Савезни уставни суд одбио је покретање поступка за оцењивање уставности оспорених законских одредби.

Савезни уставни суд оценио је, пре свега, да оспорене законске одредбе немају повратно дејство, и да се, стога, не поставља питање њихове несагласности с начелом Устава СРЈ о забрани повратног дејства закона. То стога што су у питању пензије које тек треба да буду остварене током 1994. године, и

што оспорене законске одредбе, према томе, не дирају у нешто што је већ остварено, у свршена стања. Оспорене законске одредбе тичу се, дакле, односа који тек треба да настану, права из пензијског и инвалидског осигурања која тек треба да буду остварена. У питању је, дакле, један законски пропис који делује убудуће, који се ниуколико не односи на време које пада пре него што је тај пропис стао на правну снагу. Отуда, није основана тврдња да те одредбе имају повратно дејство и да су стога противне Уставу СРЈ.

Примена оспорених законских одредби значи, одиста, да ће они што ће током године 1994. остваривати право на старосну, односно на инвалидску пензију бити у положају да им пензија може бити одређена према деветогодишњем просеку личних доходака; не, дакле, према десетогодишњем просеку, што је правило које је утврђено Законом о основним правима из пензијског и инвалидског осигурања. Но, та чињеница нимало не ускраћује право осигураника да му се пензијски основ утврди према десетогодишњем просеку личних доходака који је по њега најповољнији, нити значи да ономе ко пензију остварује током године 1994. пензија мора бити одређена према просеку личних доходака из последњих девет, а не - десет година осигурања. Просек од којег се одређује висина пензије није, уосталом, право утврђено Уставом СРЈ, већ - право утврђено Законом о основним правима из пензијског и инвалидског осигурања. А то значи да је право законодавца да утврђује начин на који се долази до основа од којег се одређује висина пензије. Није, према томе, реч о неком праву зајемченом Уставом СРЈ, који запосленом јамчи права по основу обавезног осигурања - у складу са законом. Ако законодавац пропише друкчији начин утврђивања висине пензијског основа, односно висине пензије, он не чини повреду права зајемченог Уставом СРЈ. Примена оспорених законских одредби не значи, по схватању Савезног уставног суда, ни стварање неравноправности међу уживаоцима пензија, већ управо, сагласно прорачунима који произлазе из стања инфлације у години 1993, стварање равноправности између оних који су раније остварили право на пензију и оних који то право треба да остваре током године 1994, која би могла бити нарушена урачунавањем (и валоризацијом) личних доходака остварених током године 1993.

Пензијско и инвалидско осигурање у СРЈ заснива се на начелима обавезности, узајамности и солидарности. Између осигураника и фонда пензијског и инвалидског осигурања не постоји никакав уговорни однос, па примена оспорених законских одредби не значи никакву неуставну промену "уговорних односа" између осигураника и фонда.

(Савезни уставни суд, решење I У број 192/94, од 22. II 1995. године)

Приредио Ђорђе Ђурковић